

№ 09 (554)
Сакавік 2015 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- 👉 **Навуковая сустрэча:
чарговія Капусцінскія
чытанні –** стар. 2
- 👉 **Мацярык Беларусь:
культурны цэнтр у Парыжы –** стар. 3
- 👉 **Мемарыяльнае мастацтва:
Рыгор Ясіні –** стар. 4

4 сакавіка 1484 г. у Гродне памёр святы Казімір, сын князя Казіміра IV Ягелончыка, патрон Літвы, заступнік моладзі, майстроў і рамеснікаў. Здаўна ў гэты дзень адбываюцца свята і кірмаш у яго памяць, якія ў народзе маюць назву Казюкі.

Ад Казюкаў да свята жанчынаў — некалькі дзён. Зычым цэлыні ды росквіту!

На тым тыдні...

- ✓ 24 лютага ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адкрылася выстаўка «**Рыгор Барадулін. Прыходзім, каб знайсці сябе ў жыцці...**», прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння паэта. Экспазіцыя была падрыхтаваная Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры.
- Талент Р. Барадуліна адзін з самых значных і самабытных у сучаснай беларускай паэзіі. Яго даравітасць шматгранная – лірык, ліра-эпік, ліра-сатырык, востры публіцыст, эсэіст, даведчаны крытык. Р. Барадулін стаў вострапалемічным абаронцам духоўных скарбаў, майстрам-чарадзеям, слова якога набірае магічную сілу ўздзеяння. Мастацкае слова паэта было закліканае сцвердзіць невы-
- чарпальныя магчымасці беларускай мовы.
- ✓ 25 лютага ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча былі прадстаўленыя працы дзіцячага конкурсу малюнкаў «**Адлюстраванні – Отражэння**».
- Папулярызацыя творчасці М. Багдановіча, жыццё і дзейнасць якога цесна звязаныя з Яраслаўлем, была асноўнай падставой для арганізацыі і правядзення конкурсу, прысвечанага зборніку вершаў паэта «**Вянок**». Праект ладзіўся сумесна з Мемарыяльным домам-музеем Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі, удзельнічалі ў конкурсе маленькія грамадзяне Беларусі і Расіі.
- Мерапрыемства завяршылася літаратурна-музычнай імпрэзай «**Усе мы разам ляцім да зор**», прымеркаванай да

100-годдзя напісання М. Багдановічам верша «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы», які з'яўляецца адным з самых яркіх у позняй лірыцы паэта.

✓ 26 лютага ў сядзібе Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны ў Мінску адбылася прэзентацыя кнігі **Алега Трусава «Кароткая гісторыя архітэктуры Беларусі»**, якая выйшла ў свет напрыканцы студзеня (пра гэта «Краязнаўчая газета» пісала раней). Нагадаем, што ў кнізе гаворка ідзе пра архітэктуру на тэрыторыі Беларусі ад эпохі палеаліту да канца савецкай эпохі. Акрамя культуравага і абарончага доўлідства, аўтар разглядае жыллё вясцоўцаў і гараджанаў у розныя эпохі, будаўніцтва прадпрыемстваў, дарог, мастоў, каналаў ды інш.

✓ 26 лютага ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылася творчая вечарына «**Шлях да гары**» – прэзентацыя новай паэтычнай кнігі **Уладзіміра Мароза «Крыжы на роставях»**.

Уладзімір Вікенцьевіч – уладжэнец горада Косава Івацэвіцкага раёна, але ён і коласаўскі зямляк: маці паэта Дзіна Канстанцінаўна, у дзявоцтве Міцкевіч, родам з вёскі Мікалаеўшчына, дзе ў спадчыну ад дзеда Канстанціна Антонавіча Міцкевіча засталася хата недалеч Нёмана, якая сёння з'яўляецца радзінным кутком паэта.

У. Мароз чалавек шматгранны – паэт, празаік, эсэіст,

У. Мароз

сцэнарыст, кінарэжысёр. Па першай адукацыі архітэктар, пасля скончыў Літаратурны інстытут імя А.М. Горкага ў Маскве. Працаваў на «Інтэграле», у інстытуце «Мінскпраект», Дзяржкіно БССР, на кінастудыі «Беларусьфільм», у часопісе «Бярозка». З 2005 г. – вядучы рэдактар студыі «Летапіс» Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм».

✓ 27 лютага ў Палацы мастацтваў у Мінску адбылася **вечарына памяці Рыгора Барадуліна**. Калегі і сябры, блізкія людзі сабраліся разам, каб ушанаваць памяць народнага паэта Беларусі. Арганізатарамі імпрэзы сталі ГА «Саюз беларускіх мастакоў» і ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў».

✓ 27 лютага гурт «**Vuraj**» прэзентаваў свой першы кліп на песню «**Сасна пахілілася**», што ўвайшла ў альбом «**Раёк**». «Песня доўжыцца амаль сем хвілінаў, у ёй не так шмат словаў, яна цікавая тым, што спалучае ў сабе і неа-фольк, і класічны фольк і нават мінімалізм, – раскажаў лідар гурта Сяргей Доўгушаў. – Увогуле ж кліп больш нагадвае мастацкі фільм. Тры дні ў лесе і на хутары ў Шэрнях, Нёман, сасновы лес – усё гэта стварыла непаўторную, містычную атмасферу, якую цяпер можа адчуць кожны».

Падпіска на газету можна з любога месяца. Будзьма разам, сябры!

Краязнаўчая газета Пра мінулае Сёння Дзеля будучыні

Падпісныя індэксы: індывідуальны – 63320
ведамасны – 633202

«Доўгая дарога дадому...»

У Полацкім цэнтры рамёстваў і нацыянальных культураў працуе выстаўка «Доўгая дарога дадому...». «Створаная па выніках пленэра, прысвечанага памяці Васіля Быкава. Як заведзена, кожныя 2 гады Культурна-асветніцкі цэнтр імя Язэпа Драздовіча (працуе ў мястэчку Германавічы Шаркаўшчынскага раёна) і яго кіраўнік Ада Райчонак ладзяць Быкаўскія пленэры на радзіме пісьменніка – у вёсцы Бычкі Ушацкага раёна.

Імпрэзы значныя тым, што даюць магчымасць пражыць некалькі дзён у вёсцы, жыхары якой захоўваюць памяць пра свайго знакамітага земляка (а некаму – сваяка). На пленэр з'язджаюцца мастакі з усёй краіны: як мэтры, так і моладзь. І заўсёды прысутнічае перайманне вопыту – калі мастакі вучацца адно ў аднаго, моладзь – у мастакоў старэйшага пакалення, і наадварот. Зра-

зумела, тое, што было асярод-дзем В. Быкава (возера Горнае, сядзіба ў Арэхаўне, Ушацкі касцёл і старыя хацінкі ў Бычках), – можна пабачыць на палотнах мастакоў на выстаўцы. Акцэнтам сёлетняй экспазіцыі сталі творы мастака-палачаніна Анатоля Ізаіткі (які нядаўна заўчасна сышоў з жыцця); ягоны трыпціх паводле твораў В. Быкава «Сотнікаў», «Знак Бяды» і «Альпійская баллада» – моцны фінальны акорд творчасці мастака.

На выстаўцы можна пабачыць краявіды Ушаччыны ў выкананні Аляксея Марачкіна (Алесь Мара), Віктара Данілава, Яўгена Ліпскага, Віктара Крука, Аляксандра Саўчанкі і Алены Гушчонак, інсталяцыі Уладзіміра Вальнова, графічныя замалёўкі Кацярыны Мясніковай і Паліны Амірханавай, акварэлі Уладзіміра Рынкевіча і лічбавыя пано Святланы Баранкоўскай. Яркімі працамі

Анатолий Изайтка,
«Знак Бяды»

сталіся творы Віктара Шылко, Валерыя Шчаснага і Інгі Карашкевіч, а партрэт «маці пленэру» – А. Райчонак – у выкананні маладой віцебскай мастачкі Кацярыны Маркевіч заняў пачэснае месца ў экспазіцыі.

Кацярына ЦАРАНОК

Краявіды Ушаччыны на карціне Віктара Крука; злева – Святлана Баранкоўская

Просім змясціць на старонках вашай газеты справадзачу аб выкарыстанні маёмасці мясцовага экалагічнага фонду «За чыстую Прыпяць».

Справадзача аб дзейнасці мясцовага экалагічнага фонду «За чыстую Прыпяць» у перыяд з 01.08.2014 г. па 31.12.2014 г.

1. Створаны інфармацыйны сайт пра дзейнасць фонду.

2. Здзейсненая экалагічная акцыя па зборы бытавога смецця ў межах падрыхтоўкі да правядзення экалагічнага Рэспубліканскага форуму ў г. Мазыры (партнёр – Дзіцяча-юнацкая школа алімпійскага рэзерву прафсаюзаў па грэблі на байдарках і каное) – 09.09.2014 г.

3. Праведзены рыбацкі фестываль для інвалідаў-калясачнікаў і ліквідатараў аварыі на ЧАЭС (возера аграгарадка Завойць; партнёр – Беларускае таварыства паляўнічых і рыбаловаў г. Нароўля, цукеркавая фабрыка «Чырвоны мазыранін») – 26.10.2014 г.

4. Праведзеная экалагічная акцыя «За чысты Пхоў» (партнёр – школа № 6 г. Мазыра) – 11.12.2014 г.

5. Адбылася 1-я сустрэча экалагічных арганізацыяў і ініцыятываў Мазыршчыны (гарадская бібліятэка г. Мазыра).

Справадзача аб выкарыстанні маёмасці мясцовага экалагічнага фонду «За чыстую Прыпяць»

Маёмасць, перададзеная фонду заснавальнікам, – 13 255 000 бел. руб.

Паступленні ад праведзеных мерапрыемстваў – 840 000 бел. руб.

Агульная сума выдаткаў – 10 345 000 бел. руб.

Месца знаходжання фонду – г. Мазыр, вул. Рыжкова, 50, пакой 2.

Заснавальнік фонду – М.С. Герасімаў.

Дырэктар фонду «За чыстую Прыпяць»
С.М. Казлоў

«Жлобіна погляд заўсёды са мною...»

Так напісаў у адным з сваіх вершаў, прысвечаных роднаму гораду, мастак і паэт Генадзь Говар. Яго карціны знаходзяцца ў розных музеях, у 1988 годзе ўбачыў свет першы зборнік паэзіі «Мае абпаленыя крылы», потым былі іншыя... І сапраўды, у творчасці Г. Говара Жлобіншчына займае адно з галоўных месцаў – тут ён нарадзіўся,

турных узнагародаў, віншавалі з атрыманнем абласной літаратурнай прэміі імя А. Капусціна.

Сёлета сябры і знаёмыя А. Капусціна, прыхільнікі яго творчасці сабраліся ў чыгальнай зале цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Н.К. Крупскай. Шмат цёплых словаў пра пісьменніка-земляка (Аляксандр Пятровіч нарадзіўся ў Старой Рудні) і ў адрас Г. Говара сказала начальнік аддзела ідэалагічнай працы, культуры і па справах моладзі райвыканкама Валянціна Няхай. Яна ж уручыла лаўрэату дыплом і кветкі. Паэта шчыра павіншаваў старшыня Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Гаўрыловіч. Таксама па традыцыі Уладзімір Мікалаевіч перадаў бібліятэцы кнігі, што летась убачылі свет.

Выступоўцы нагадалі, што традыцыя праводзіць літаратурныя чытанні памяці А. Капусціна сыходзіць да 1999 года, калі ў жлобінскай школе № 13 гараджане віталі гасцей – пісьменнікаў з Мінска і Гомеля, якія прыехалі разам адзначыць 75-годдзе з дня нараджэння нашага земляка. Адным з арганізатараў і вядоўцай той вечарыны была Галіна Мельнікава – цяперашні галоўны рэдактар газеты «Новы дзень». Павіншаваўшы Г. Говара з заслужанай узнагародай, Галіна Уладзіміраўна адзначыла, што раённая газета – адзін з лаўрэатаў прэміі імя А. Капусціна. Рэ-

дакцыя лічыць гэта не толькі гонарам, а яшчэ і абавязкам прапагандаваць творчую спадчыну пісьменніка, падтрымліваць літаратурныя таленты Жлобіншчыны. Так, летась пры ўдзеле газеты быў выдадзены зборнік вершаў паэты з Пірэвічаў Ірыны Сасны. А цяпер рэдакцыя распачала больш маштабны праект – рыхтуецца да друку новы зборнік твораў як знаных аўтараў, так і тых, чыя творчасць пакуль абмяжоўваецца невялікімі коламі чытачоў.

Г. Говар успрыняў сваю ўзнагароду з вялікім хваляваннем. Ён выказаў падзяку за тое, што яго творчасць так

высока ацанілі. Цяпер павязі паэта са Жлобінам стануць яшчэ больш цеснымі. У пацвярджэнне гэтаму Генадзь Васільевіч падараваў землякам сваю карціну, на якой намаляваная гістарычная сядзіба ў Чырвоным Беразе – помнік архітэктуры канца XIX стагоддзя. Дарэчы, 20 сакавіка ў Гомельскім палацы Румянцавых-Паскевічаў адкрыецца персанальная выстаўка карцінаў Г. Говара, прымеркаваная да яго 70-годдзя.

У гэты ж дзень ад райвыканкама, райсавета дэпутатаў, абласной пісьменніцкай арганізацыі і грамадскай Жлобіншчыны на магілу А. Капусціна былі ўскладзеныя кветкі.

Мікалай ШУКАНАЎ
Фота
Аляксея ПАЎЛЮКОВА

Уладзімір Гаўрыловіч і Генадзь Говар

адсюль яго бацькі. І хаця ўсё свядомае жыццё Генадзя Васільевіча прайшло ў Гомелі, але і на Жлобіншчыне творца бывае часта.

12 лютага ён зноў прыехаў сюды, каб паўдзельнічаць у літаратурных чытаннях, якія ладзяцца ў дзень нараджэння пісьменніка, ганаровага грамадзяніна Жлобіна Аляксандра Капусціна (1924 – 1996). Але гэтым разам Г. Говар не проста прысутнічаў на імпрэзе: яго, лаўрэата шэрагу літара-

У Парыжы адкрыўся Культурны цэнтр Беларусі

20 лютага ў Парыжы адбылася інаўгурацыя Культурнага цэнтра Беларусі ў Францыі. Ён створаны 7 студзеня, аkurat на свята Божэга Нараджэння, у якасці асацыяцыі, якая мае на мэце аб'яднаць беларусаў, што жывуць у Францыі. Падтрымку ў стварэнні цэнтра аказала Пасольства Беларусі ў Францыі.

Культурны цэнтр плануе ажыццяўляць дзейнасць па прадстаўленні беларускай культуры ў Францыі, пашырэнні беларуска-французскага супрацоўніцтва ў культуры, адукацыі і іншых гуманітарных сферах, садзейнічаць развіццю кантактаў у сферы турызму.

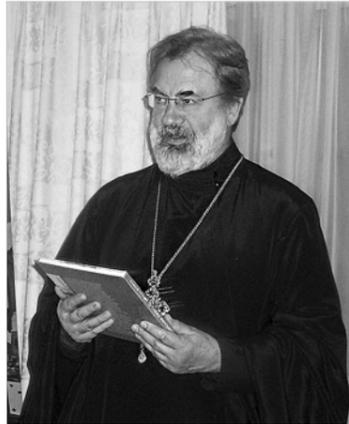
Пад час адкрыцця адбылося першае мерапрыемства цэнтра – вечар, прысвечаны Прападобнай Ефрасінні Полацкай, святой беларускай зямлі.

Вечар адбыўся ў епархіяльнай зале пры праваслаўным кафедральным храме Трох

Павел Латушка

Свяціцеляў па дабраславенні епіскапа Корсунскага Нестара і пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў Францыі. Дапамогу ў арганізацыі мерапрыемства аказалі Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік і мала-

Настаяцель кафедральнага храма Трох Свяціцеляў

дзёжная асацыяцыя Корсунскай епархіі.

На адкрыцці выступіў Пасол Беларусі ў Францыі Павел Латушка, які павіншаваў Культурны цэнтр Беларусі ў Францыі з пачаткам дзейнасці, выказаў пажаданні плёну ў прадстаўленні беларускай культуры, традыцыяў, духоўнай і культурнай спадчыны Беларусі на тэрыторыі Францыі, развіцці беларуска-французскіх культурных і гуманітарных сувязяў.

Вечар, прысвечаны Святой Ефрасінні Полацкай, быў арганізаваны па ініцыятыве Святланы Суравай, якая абраная кіраўніком Культурнага цэнтра Беларусі ў Францыі.

Прысутным, а сярод іх былі не толькі беларусы, паказалі дакументальны фільм пра беларускую святую, таксама была адкрытая выстава, прысвечаная помнікам старажытнага Полацка. Наведнікі пабачылі беларускія выданні, у якіх прадстаўленая гісторыя жыцця Ефрасінні Полацкай і гісторыя развіцця горада Полацка.

На вечарыне выступіў намеснік старшыні Беларускага фонду культуры, член Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА, пісьменнік Анатоль Бутэвіч, які распавёў аб развіцці праваслаўя на тэрыторыі Беларусі, пра ўнёсак Святой Ефрасінні Полацкай у духоўнае і культурнае развіццё беларускага народа, аб некаторых старонках беларускай гісторыі ў еўрапейскім кантэксце.

Ад імя Мітрапаліта Мінскага і Заслаўскага Паўла, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі прыходу храма Трох Свяціцеляў была перададзена выва крыжа Ефрасінні Полацкай, а таксама праваслаўная мастацкая літаратура.

А. Бутэвіч таксама перадаў у дар прыходскай царкве ікону Прападобнай Ефрасінні Полацкай, а цэнтру некаторыя свае кнігі з аўтаграфам і іншыя патрэбныя ў працы рэчы.

У гонар беларускай святой у храме адбыўся ўрачысты малебен.

Інаўгурацыя Культурнага цэнтра Беларусі ў Францыі завяршылася беларускай Масленіцай.

Уласная інфармацыя
Фота Анатоля БУТЭВІЧА

Святлана Сурава і Анатоль Бутэвіч

Нашы віншаванні

Калектывы рэдкалегіі «Краязнаўчай газеты» і Беларускага фонду культуры шчыра віншуюць сябра рэдкалегіі газеты, члена Выканкама БФК і намесніка старшыні гэтай грамадскай арганізацыі, пісьменніка Анатоля Бутэвіча з прысваеннем яму звання «Ганаровы грамадзянін Нясвіжа».

За сваю шматгранную грамадскую і літаратурную дзейнасць па папулярызацыі гістарычнай спадчыны г. Нясвіжа і раёна Анатоль Іванавіч заслужана адзначаны гэтым званнем пад час святкавання 75-годдзя заснавання Нясвіжскага раёна.

Грамадскасць краіны, дзеячы культуры і друку добра ведаюць А. Бутэвіча як былога міністра, сённяшняга кіраўніка і сябра дзяржаўных і грамадскіх камісіяў па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, старшыню таварыства «Беларусь –

Польшча», як чалавек, гатовы ў любы момант прыйсці на дапамогу ўстановам культуры і, у першую чаргу, бібліятэкам і музеям.

Усе мы шчыра віншум Анатоль Іванавіча з прысваеннем яму высокага ганаровага звання і жадаем мець моц у целе і надалей захавачь высакароднасць духу, якая сёння ой як патрэбная нашаму краю ад кожнага патрыёта.

ГА «Беларускі фонд культуры»,
калектыв «Краязнаўчай газеты»

Юбілей Купалавай школы

Напачатку лютага сваё 75-годдзе адзначыла сярэдня школа № 1 імя Янкі Купалы, што ў Маладзечне. Яна вядомая сваёй краязнаўчай дзейнасцю, аматарскай творчасцю, шматлікімі прадметнымі гурткамі і спартыўнымі секцыямі. Ёсць у школе пакой імя Янкі Купалы, у якім знаходзіцца шмат цікавых рэчаў. Імя народнага паэта Беларусі было нададзена школе ў 1957 г. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Сёння на базе школы дзейнічае клуб інтэрнацыянальнай дружбы, а таксама музей баявой славы «Подзвіг», у якім сабраны багаты матэрыял пра партызанскі рух на Маладзечаншчыне, пра абаронцаў і вызваліцеляў горада, вязняў лагера ваеннапалонных «Шталаг-342». Фонды музея захоўваюць запісы ўспамінаў ветэранаў, некалькі тысячаў лістоў і віншаванняў, фотаздымкі, газеты, артыкулы, кнігі, альбомы, асабістыя салдацкія рэчы, ваенныя карты, рэшткі зброі ды інш.

У 1990-х гг. у школе былі створаныя класы з харэаграфічным і мастацкім ухіламі, а ў 2004 г. – першы юрыдычны клас, які падтрымлівае сувязь з Акадэміяй Міністэрства ўнутраных спраў Беларусі.

Школа ганарыцца сваімі выпускнікамі, сярод якіх – прафесар і акадэмік Фёдар Капуцкі, намеснік начальніка ўпраўлення рэгіянальнай палітыкі Адміністрацыі Прэзідэнта Сяргея Шкода, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Рыгор Сарока, кандыдат філалагічных навук Марына Квяткевіч, кандыдат медыцынскіх навук Наталля Цар, заслужаны ўрач Беларусі Міхаіл Капцюг, спявак Уладзімір Александровіч.

Павел САПОЦЬКА, г. Маладзечна

Паважаны Пётр Уладзіміравіч!
Паважаны настаўнікі і супрацоўнікі
сярэдняй школы № 1 імя Янкі Купалы
г. Маладзечна
Паважаныя вучні і бацькі!

Ад імя грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» шчыра віншую калектыв Вашай установы з 75-годдзем.

З'яўляючыся адной з самых моцных і перспектыўных устаноў адукацыі Маладзечанскага раёна, школа робіць вялікі ўнёсак у стварэнне адукацыйнай і творчай прасторы рэгіёна. Вашыя выпускнікі працуюць у шматлікіх установах краіны, прадстаўляюць яе на міжнародных навуковых і творчых форумах, чым надаюць станоўчы імідж роднай школе.

І ўсе гэтыя дасягненні і поспехі сталі магчымымі дзякуючы цудоўным і таленавітым настаўнікам. Арганізаваныя імі адукацыйныя і грамадскія акцыі, краязнаўчыя праграмы, музычна-літаратурныя вечарыны, творчыя сустрэчы, мастацкія конкурсы ўзбагачаюць школьнае жыццё вашых навучэнцаў, фарміруюць багаты культурны асяродак, што вельмі дзейсна ўплывае на станаўленне асобы і надзяленне яе лепшымі якасцямі. А ўдзел у розных культурна-асветніцкіх праграмах і праектах скіроўвае дзяцей да іх далейшай даследча-пошукавай і навуковай дзейнасці, а таксама стымулюе актыўную грамадскую працу і сацыяльную адказнасць.

Асобныя словы ўдзячнасці выкладчыкам гісторыі, якія замацоўваюць у вучнях павагу да сваёй дзяржавы, выяўляючы адметнасць, унікальнасць і гераічнасць Беларусі, акцэнтуючы ўвагу на выбітных гістарычных асобах, выдатнай гісторыка-культурнай спадчыне, на лёсавызначальных падзеях. Шчырая падзяка настаўнікам беларускай мовы і літаратуры – актыўным прапагандыстам роднай мовы і папулярызатарам найлепшых твораў айчынных класікаў і сучасных аўтараў.

Жадаем моцнага здароўя, дабрабыту, жыццёвых і прафесійных перамог Вам і Вашым вучням.

Старшыня ГА
«Беларускі фонд культуры»
У.А. ПІЛЕП

Эпітафія майстру, альбо Жыццё і смерць Рыгора Ясінскага (15.11.1887 – 13.01.1964)

Імя гэтага творцы вы не знойдзеце ні ў энцыклапедыях, ні ў біяграфічных слоўніках, ні ў падручніках па гісторыі мастацтва, часам яго можна сустрэць толькі ў польскіх кнігах і часопісах. Яшчэ яно захоўваецца ў памяці тых, хто яго некалі ведаў і памятае цяпер.

Да мемурыяльнага мастацтва ў нашай краіне працяглы час ставіліся зняважліва. Не прынята было пісаць пра аўтараў надмагільных скульптураў і помнікаў. І толькі ў апошнія гады да людзей прыйшло ўсведамленне, што гэты від мастацтва выкрывалі і знішчалі сакральнае адчуванне Радзімы, адлюстроўвае дзейную сувязь часоў і пакаленняў. Помнікі на могілках могуць шмат расказаць не толькі пра людзей памерлых, але і пра жывых.

Завалася 66 выдатна выкананых алоўкам праектаў помнікаў з каталога Р. Ясінскага. Вялікі майстар прапаноўваў іх сваім заказчыкам. Ужо толькі адно гэта сведчыць аб тым, якое багацце мастацкіх формаў адкрываецца ў гэтай мала вядомай плыні мастацтва.

Да нас дайшлі малюнкi мастака, нягледзячы на вайну, пераезды, а пасля і смерць творцы. А вось большасць помнікаў, увасобленых у камені, былі знішчаныя вандаламі ў 90-х гг. мінулага стагоддзя, а тым, што засталіся, наканаваны лёс натуральнага разбурання. І гэта зразумела: пасля Вялікай Айчыннай вайны пачалася эпоха ваяўнічага атэізму – скідвалі з храмаў крыжы, а нярэдка і храмы цалкам разбуралі. Што ўжо казаць пра надмагільныя помнікі. Але, магчыма, надыйдзе час збіраць камяні, і разбураныя помнікі, як і асобныя храмы, будуць адноўленыя па захаваных здымках і малюнках.

З метрыкі, знойдзенай у сямейным архіве Ясінскіх, да-

кладна вядома, што Рыгор Цімафеевіч Ясінскі нарадзіўся 15 лістапада 1887 г. у Кіеве ў сям'і Цімафея Нічыпаравіча і Марыі Марцінаўны Ясінскіх. У 1922 г. ён пераехаў у Пінск. 20 красавіка 1937 г. ажаніўся з Сафіяй Іосіфаўнай Гарбачэўскай (1908 – 1970). Тут ён пражыў усё далейшае жыццё, памёр у 1964 г. Спачатку сям'я жыла на вуліцы Запольнай,

але пасля вайны, з-за няправільна аформленых дакументаў, дом давялося пакінуць і пераехаць у часовае збудаванне на вуліцы Спакойны тупік, 8, што побач з могілкамі.

У сямейным архіве знойдзена шмат фатаграфіяў, самая ранняя з якіх з аўтаграфам «Grzegorz Jasiński» датаваная 1925 г. На адвароце пазначаная фірма «Леанар» – вядомы брэнд для камераў і фотаматэрыялаў, зробленых у Германіі ў пачатку XX ст. Ясінскі быў чалавекам творчым, гэта выяўлялася ва ўсім, што б ён ні рабіў. На здымку мы бачым яго за малейшым, ён піша карціну з выявай фурмана і чалавека ў саях. На жаль, карціна не захавалася. На другой фатаграфіі Ясінскі сабраў сапраўдны сямейны квартал, дзе ён са скрыпчай у руках. Умеў ён іграць і на іншых музычных інструментах.

Пінчанка Лідзія Самуйлік, што жыла па су-

седстве з Ясінскімі, успамінала, як у выхадныя дні на лужку, каля дома па вуліцы Прамой, з раніцы збіралася чарга на прыём да Рыгора Цімафеевіча. Некаторыя прыходзілі пешшу, з суседніх вуліцаў прыязджалі на роварах, а з далёкіх вёсак людзі дабіраліся на вазах, машынаў тады ў простага люду яшчэ не было. І рэклама не існавала, лепшай рэкламай служыла людская пагалоска. Да яго прыходзілі і прыязджалі кожны са сваім горам і бядой, бо ён быў не толькі цудоўным майстрам па камені, але і лядчы хворых травамі, замовамі, іншымі народнымі спосабамі – быў сапраўдным знахарам. Яшчэ ён варажыў на картах, і да яго часцяком прыязджалі маладыя дзяўчаты, каб ён прадказаў ім лёс. Некаторым быў патрэбны партрэт, выкананы алоўкам або напісаны алеем. А часам чалавеку дапамагала вясёлая мелодыя, якую ён іграў на скрыпцы або на гітары. Ён умеў і рабіў усё, што было патрэбна людзям.

Прымаў удзел у жыцці Пінска – рабіў эскізы дэкарацыяў для народнага тэатра. Горад таксама цаніў яго працы: 31 жніўня 1936 г. камітэт выставы «Кірмаш палескі» (Пінск, 15 – 31 жніўня 1936 г.) узнагародзіў высокапаважанага Р. Ясінскага Пазвальным лістом за вырабы з каменю.

Але сёння Р. Ясінскі цікавы нам перш за ўсё як аўтар унікальных помнікаў. Ды і самі могілкі – з'ява таксама не менш унікальная. Гэта адзіныя гістарычныя могілкі ў горадзе, дзе знаходзяцца магільныя палякаў, яўрэяў, якія памерлі ў міжваенны перыяд, рускіх і немцаў, што загінулі ў гады сусветных войнаў. Людзі розных нацыя-

нальнасцяў, канфесіяў, слоўяў знайшлі спачын тут, за адной агароджай. Ясінскі не дзяліў людзей на сваіх і чужых, ён ствараў надмагіллі людзям розных нацыянальнасцяў і веравызнанняў. Працаваў, як правіла, адзін, а калі праца патрабавала большых фізічных сілаў, звяртаўся па дапамому да родзічаў ці падмайстра.

На кожным з яго малюнкаў, ды і фотаздымках помнікаў, стаіць лагатып на польскай мове «Zakład wyrobów pomników Grzegorza Jasińskiego. Pinsk ul. Cmentarna, 21». Асобныя свае працы Рыгор Цімафеевіч здымаў для фотапаштовак з выявамі помнікаў, якія і сёння добра захаваліся. На іх можна прачытаць імёны на помніках: Franciszka Sala (1897 – 1939), Kazimierz Szymborski (1895 –

1938), Franciszek Nurzyński (1868 – 1936), Kazimierz Toruński (1898 – 1938), Alina Zakrzewska (żyła lat 18, zm. 30 maja 1920 r.), Helena Zakrzewska (żyła lat 27, zm. 15 lutego 1919 r.), Stanisława z Gierłachowskich Jabłonska (1915 – 1936).

Валянціна ГАРБАЧЭЎСКАЯ
(Заканчэнне
ў наступным нумары)

Будзем чытаць сваё

20 лютага Літаратурны музей Петруся Броўкі і беларускія партал «Velvet» распачалі мультымедычны праект «Чытаем сваё. Класіка», у рамках якога ўсе ахвочыя змогуць па-новаму зірнуць на гісторыю беларускай літаратуры.

«Далоў сумны і нішчымны школьны «белліт»!» – заклікаюць арганізатары. Толькі тое, што цікава, і толькі таму, што гэта цікава, і толькі так, каб было сапраўды цікава, – гэтыя тры прынцыпы ляглі ў аснову праекта. Хоць сумавец над старонкамі гісторыі беларускай літаратуры – імі можна і трэба натхняцца, захапляцца героямі і дзівіцца тамяніцам.

Ці сапраўды на самым знакамітым партрэце нашага ўлюбенага класіка – менавіта ягонае аблічча? Якія роднасныя сувязі злучаюць нашага Максіма Багдановіча і Максіма Горкага? Якую цану трэба было плаціць за месца ў трыядзе класікаў? За што далі прэмію імя Янкі Купалы «Палескай рапсодыі» Уладзіміра Дубоўкі? Чаму мы так любім верх Петруся Броўкі «Пахне чабор»? Пра што насамрэч кажа Васіль Быкаў у «Знаку бяды»?

Пра гэта і не толькі будуць гаварыць у музеі. Перш за ўсё на сустрэчах чытаюць вучняў старэйшых класаў, іх бацькоў, студэнтаў – і ўсіх, хто пацярэў ад школьнага белліту, часам банальнага, скупага на час і пачуцці. З свайго боку арганізатары абяцаюць распавядаць пра цікавыя біяграфічныя і літаратурныя факты, запрашаць экспертаў і супрацоўнікаў музеяў, задаваць ім вострыя пытанні і патрабаваць адкрытых адказаў. А таксама – абмяркоўваць класічныя творы, абменьвацца сапраўднымі чытацкімі пачуццямі і размаўляць пра беларускую літаратуру, не баючыся атрымаць адзнаку.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Чакаем на «Экслібрысе»!

24 лютага, удзень, калі народнаму паэту Беларусі Рыгору Барадуліну споўнілася б 80 гадоў з дня нараджэння, ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» абвясціў пра пачатак прыёму працаў на конкурс «Экслібрысе», які сёлета носіць імя класіка і прысвечаны вершам і паэтычнаму перакладу.

Да ўдзелу ў конкурсе запрашаюцца паэты і перакладчыкі паэзіі на беларускую мову ва ўзросце да 30 гадоў.

Журы конкурсу: Раіса Баравікова, Леанід Дранько-Майсюк, Вольга Іпатава, Наталля Кучмель, Уладзімір Някляеў.

Тэксты можна дасылаць файламі ў фармаце .doc да 1 жніўня 2015 г. на электронны адрас sbr@lit-bel.org, пазначыўшы тэмай ліста «Конкурс». Улісце мусіць быць наступнага фармата: імя, прозвішча, дата нараджэння ўдзельніка, кантактны нумар тэлефона і e-mail.

За ходам конкурсу сачыце на сайце lit-bel.org.

Прэс-служба ГА
«Саюз беларускіх пісьменнікаў»

У тэатры «Зьніч»

9 сакавіка на сцэне монаспектакль Сяргея Кавалёва «**Маленькі анёлак**» паводле вершаў Кармэн Барнос дэ Гаштольд. Анёлка-апекуна забытых жывёлаў Бог спустыў на зямлю адшукаць самую няшчасную істоту... Выканаўца спектакля – вядучы майстар сцэны Раіса Астрадавінава, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева.

Тым жа вечарам будзе ісці монаспектакль «**Нобіль – Барвяны Уладар**» паводле аповесці Уладзіміра Караткевіча «Свая легенда». Аўтар сцэнічнай версіі і выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шалестаў.

Увечары 11 сакавіка на сцэне – паэтычны монаспектакль «**Мне сняцца сны аб Беларусі**» паводле твораў Янкі Купалы. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, музычнае суправаджэнне Кірылы Успенскага.

«Маленькі анёлак»

12 сакавіка маленькія глядачы змогуць убачыць лялечны монаспектакль па п'есе Лявона Мікіты «**Пра ката Сафрона і пеўніка Андрона**» ў выкананні Леаніда Сідарэвіча.

16 сакавіка для дзетак будзе ісці драматычны монаспектакль «**Палескія рабінзоны**» паводле аповесці Янкі Маўра. Пра тое, як шукаць прыгоды і шчасліва выбірацца з іх, раскажа выканаўца і аўтар сцэнічнай версіі спектакля, заслужаны артыст Беларусі Уладзімір Шалестаў.

Увечары для дарослых глядачоў пакажуць паэтычны монаспектакль «**Прыпадаю да нябёс**» паводле вершаў Яўгеніі Янішчыц у выкананні заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Ларысы Горцавай. Аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык спектакля – Галіна Дзягілева, музычнае суправаджэнне Дар'і Неўмяржыцкай.

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

Школьнае краязнаўства

Шляхамі былых баёў

Болей за пятнаццаць гадоў аўтар гэтых радкоў падтрымлівае знаёмства з гарадскім дзіцяча-юнацкім цэнтрам турызму, краязнаўства і экскурсіях з Бабруйска. Здаецца вельмі цікавым, што педагогі і кіраўнікі гурткоў гэтага цэнтра калісьці знайшлі і падтрымліваюць да сённяшняга дня сувязі, якія абагульняюць розныя накірункі працы з падлеткамі. Тут і спорт, і навукова-гістарычная дзейнасць, і краязнаўства, і экалогія, і пошук пахаванняў салдатаў Вялікай Айчыннай вайны, і элементы патчковай ваеннай падрыхтоўкі, і нават мастацка-літаратурныя даследаванні.

Адзінства ў разнастайнай дзейнасці цэнтра можна ўбачыць на прыкладзе размовы аўтара з двума падлеткамі – старэйшымі выхаванцамі цэнтра.

Адна з іх Таня Яфрэмава – звычайная сучасная дзяўчына-гараджанка. Больш за ўсё любіць розныя жывёлаў, асабліва – коней. У турысцкіх гуртках займаецца больш за тры гады. Тут у яе свае сябры, сваё кола стасункаў. Таня прымала ўдзел у адной з экспедыцыяў на так званыя «Синявинские высоты» ў міжрэччы Нявы і Волхава ў Ленінградскай вобласці Расіі. Для яе, як для маладой асобы, тая вандроўка запомнілася найперш знаёмствамі з юнакамі і дзяўчатамі з пошукавых клубаў Санкт-Пецярбурга. Але ж тады маладыя бабруйчане і пецярбуржцы бралі ўдзел у

вельмі сур'ёзнай справе – раскопках на месцы баёў па прарыве блокады Ленінграда ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Разам з іншымі выхаванцамі цэнтра Таня вандравала па мясцінах, дзе вяліся баі па ліквідацыі так званага «Бабруйскага катла». У такіх падарожжах га-

радскія дзеці вучыліся гатаваць ежу ў паходных умовах і начаваць як у палатках, так і без іх. Таня ўспамінае і спаборніцтвы па стральбе з пнеўматычнай вінтоўкі, і гульні ў «дыверсантаў», калі дзеці разбіваліся на дзве каманды, якія павінныя былі непрыкметна выкрасці сцяг адно ў аднаго.

Страляла Таня добра, але ж найболей ёй спадабаліся песні пад гітару каля вогнішча, што натуральна.

А па выніках палявых заняткаў мая суразмоўца два разы выступала з дакладам на гарадскіх школьных краязнаўчых канферэнцыях і такім чынам вучылася аналізаваць, абагульняць, афармляць і агучваць назапашаную інфармацыю.

Другі мой суразмоўца, Косця Сіпоў, цяпер вучыцца на сталяра-станочніка ў Бабруйскім прафесійна-тэхнічным мастацкім каледжы. У турысцкім цэнтры ён займаецца пяты год. За гэты час быў удзельнікам трох «Вахтаў памяці» ў Бабруйскім раёне і двойчы пабываў у Ленінградскай вобласці ў экспедыцыях па месцах баёў. Косця распавядае, што акрамя раскопак там была і культурная праграма з наведваннем Петрапаўлаўскай крэпасці і крэйсера «Аўрора».

Косця браў удзел у паходах і экскурсіях па тых мясцінах Беларусі, дзе захоўваецца памяць пра падзеі Другой сусветнай вайны. Ён быў у Парычах, Азарычах, Брэсце. Пад час падарожжаў турысты-гараджане вучыліся выжываць у прыродных умовах. Мой суразмоўца распавёў, як яны секлі дровы, як рабілі адвары з маліны, як перапраўляліся

Палёт праз стагоддзі

лам Аўрамчыкам, Яўгенам Гучком, Эрнэстам Ялугіным, Вольгай Іпатавай, Уладзімірам Содалем, Адамам Глобусам, Зміцерам Вішнёвым, Браніславай Лапкоўскай, Алесем Корневым, Здзіславам Сіцькам, з унучкай Марка Шагала Маргарэт Меер.

Нядаўна ў сталічным выдавецтве «Ковчег» накладам сто асобнікаў выйшла ў свет брашура А. Шалахоўскага «Кальварыя. Гісторыя і сучаснасць». Сорак старонак з тэкстам і фотаздымкамі аўтара і Алеся Рэзнікава прысвечаныя гісторыі Кальварыйскіх могілак, якія ўзніклі ў XVIII ст. і налічваюць больш за пяцьдзесят тысяч пахаванняў, дзе знайшлі вечны спачын сотні прадстаўнікоў велічных фаміліяў. Эпіграфам да гістарычнага экскурсу стаў цудоўны верш Змітра Бартосіка «Кальварыя», дзе ёсць такія прыгожыя і ёмка радкі:

Дайно няма каму ўскласці ружы Пад вашыя капліцы і крыжы. Луцкевічы, Міцкевічы, Манюшкі,

Стэфаны, Караліны, Тамашы. <...>

У майклівым хоры велічных фамілій, На скрыжаваных незваротных дат Свайго жыцця ўпушчаных імгненняў Мне стане абсалютна не шкада.

Дамброўскія, Урублеўскія, Дамелі, Ваньковічы, Чачоты, Качаны. Героі адзюльтэраў і дуэляў, Паэты пабытае Літвы.

А. Шалахоўскі ў сваім даследаванні робіць гістарычны экскурс у далёкае мінулае Кальварыйскіх могілак, расказвае аб пахаваных прадстаўніках шматлікіх шляхецкіх радоў Вайніловічаў, Вальковічаў, Доўнараў, Іваноўскіх, Лычкоўскіх, Храптовічаў ды іншых, а таксама аб пахаваных ужо ў новым тысячагоддзі мінчанах. Вельмі добра, што даследаванні такога кшталту робяцца ў наш час, бо, пакуль жыве памяць, чалавек не памірае. «Кнігі – галасы далёкіх і памерлых: яны робяць нас спадчыннікамі духоўнага жыцця мінулых стагоддзяў» (У. Чэнінг). А што даследаванне невялікае па аб'ёме – не так важна. Напісанне тоўстых кніг трэба пакінуць вучоным. «Каб здзейсніць палёт праз стагоддзі, кніга павінна быць лёгкай. Шмат жа што можна сказаць і на нямногіх старонках» (А. Франс). Гэта і паспрабаваў зрабіць гісторык, журналіст, краязнаўца з Мінска А. Шалахоўскі, за што яму вялікі дзякуй.

Анатоль ШНЭЙДАР, г. Талачын

праз рэчку з дапамогаю навясных пераправаў.

Магчыма, у іх будучых вузкапрафесійных справах веды, што набылі ў турысцкім цэнтры, не будуць патрэбныя. Але ж яны ўсё роўна дапамогуць ім у жыцці, як і ўменне працаваць у камандзе, навыкі самаабслугоўвання, фізічная культура. Усё гэта мае суразмоўцы, як і іншыя выхаванцы турысцкага цэнтра, набылі ў яго гуртках.

Юрый КЛЕВАНЕЦ, г. Асіповічы На фота аўтара: Таня і Косця

Абрады і звычай Дзісеншчыны

Вялікі пост

На пачатку Вялікага посту (у праваслаўных – у панядзелак, а ў каталікоў – у чацвер) усё прымала іншы выгляд: старэйшыя жанчыны і нават частка маладзціц ды дзяўчаты апраналі цёмную (чорную або шэрую) вопратку; хоць і вельмі рэдка, але і мужчыны апраналіся ў чорнае. На вячорках ужо не можна было пачуць вясёлых спеваў, а тым больш музыкі. У некаторых хатах, асабліва ў каталіцкіх, па вечарох уся сям'я і бліжэйшыя суседзі спявалі пабожныя песні. У некаторых сем'ях пост дапаўняўся вельмі сцісла, і скаромная ежа, не гаворачы ўжо пра мяса, але малако, яйкі і масла давалі

толькі малым дзецям або паважна хворым. Для іншых жа гэтыя прадукты часткава дазваляліся толькі на свята Дабравешчання.

Саракі

У першых тыднях Вялікага посту ў праваслаўных прыпадала свята Саракі (Сарака мучанікаў, 9 сакавіка). З гэтым святам было таксама звязана некалькі звычаяў: гаспадыні пяклі з белай мукі 40 піражкоў у выглядзе малых птушчак, якімі пазней абдзельвалі сваіх і суседскіх дзяцей, а суседкі так і казалі дзецям: «Схадзі да цёткі Агаты ці іншай Параскі, яна дасць табе жаваранка». Аднак не можна

было даваць больш чым два піражкі аднаму дзіцяці. Вечарам жа, палічыўшы пазасталыя піражкі, гаспадыні варажылі, колькі тыдняў яшчэ заставаўся да сапраўднай вясны.

Апрача гэтага быў звычай гатаваць 40 вялізных клёцак, званых шалтаносамі; яны начыняліся салоджаным і тоўчаным макам, тоўчанымі каноплямі з цыбуляй, рыбай або хоць кавалачкамі селядца (кажу «кавалачкамі» дзеля таго, што селядцы былі крамым ды не зусім танным прадуктам). Гэтых клёцак мог есці кожны сямейнік колькі хацеў, аднак з умовай, каб не застаўляў аб'едкаў, якімі пазней маглі б карміцца чараўніца-зіма і сядзец тут занадта доўга. На Саракі таксама быў звычай пасылання дзяцей па чырвоныя чаравічкі. Дзеля гэтага дзецям казалі: хто з іх абяжыць у гумне тры разы кругом пярэплатаў¹, тэй абавязкава пабачыць чырвоныя чаравічкі на гэтых пярэплатах. Не трэба і тлумачыць, што гэта былі папросту жарты,

бо ніхто не адважыўся б пасылаць сваё ці чужое дзіця босым на мороз. Для большай яснасці трэба дадаць, што ў сялянскіх сем'ях дзеці ўсю зіму сядзелі ў хаце босыя, а калі ім прыходзілася выходзіць па пільнай патрэбе вонкі, дык яны абувалі абутак кагосьці са старэйшых.

Гэтай парой людзі перасцерагалі іншых: «На Саракі ўцякай з-за ракі». Гэта азначала, што хоць яшчэ і стаіць сцюдзёнае надвор'е, але ўжо надыходзіць прадвесне, і з дня на дзень можна спадзявацца ледаходу, у часе якога бывала, што няма магчымасці перабрацца на другі бераг.

Васіль СТОМА

¹ Пярэплатаў – высокія слупы, пастаўленыя ў рад з набітымі на іх папярэчнымі жэрдамі, нахштальт плоту, што ўжываліся для прасушвання снапоў.

Працяг тэмы. Першыя публікацыі гл. у № 46 за 2014 г. і № № 1 і 7 за 2015 г. Друкуецца з захаваннем асаблівага аўтарскага мовы.

На рагу вуліцаў Падгорнай і Скобелеўскай (цяпер Карла Маркса і Чырвонаармейскай) да рэвалюцыі стаяў прыгожы будынак, у якім месціўся Дваранскі сход. У мінчанай ён меў назву «Палац Чапскага». Адзін час там жыў вядомы дзяржаўны дзеяч, нястомны калекцыянер і нумізмат граф Эмерык Гутэн-Чапскі.

Нарадзіўся ён 5 лістапада 1828 г. у вёсцы Станькава Стаўбцоўскага павета. Пасля паспяховага заканчэння Віленскай гімназіі і Маскоўскага ўніверсітэта Э. Чапскі ўдзельнічаў у Крымскай вайне, за што быў адзначаны ўзнагародамі. Пасля вайны працаваў у Міністэрстве ўнутраных спраў, з 1863 г. – губернатарам Наўгародскай, а з 1865 г. – Пецярбургскай губерняў; з 1875 г. быў дырэктарам Ляснога дэпартаменту Міністэрства дзяржаўных маёмасцяў.

З 1879 па 1894 г. Э. Чапскі жыў у сваім радавым маёнтку Станькава, дзе заснаваў выдатны музей беларускіх старажытнасцяў, у экспазіцыях якога былі шырока прадстаўлены нумізматычная, археалагічная, іконаграфічная калекцыі, а таксама калекцыя мастацкіх карцінаў, малюнкаў, гравюраў і дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва. У музеі была бібліятэка, якая налічвала каля дваццаці тысячаў тамоў, сярод іх шмат вельмі рэдкіх выданняў і старажытных рукапісаў, напрыклад, Брэсцкая Біблія 1563 г., а таксама кнігі з аўтаграфамі А. Міцкевіча, Я. Тышкевіча, А. Ельскага; калекцыі рукапісаў С. Манюшкі, Ю. Нямцэвіча, А. Адынца і іншых.

Але галоўным накірункам калекцыйнай дзейнасці Э. Чапскага была нумізматыка. Ён не толькі рупліва падбіраў свае зборы манетаў, але і карпатліва вывучаў іх. Вынікам гэтай нястомнай працы стаў «Ката-

Заўзяты калекцыянер Гутэн-Чапскі

Эмерык Гутэн-Чапскі
(меджарыт, В. Баброў,
1876 г.)

лог калекцыі польскіх медалёў і манетаў у пяці тамах, выдадзеных у 1872 – 1916 гг. (другое выданне выйшла ў 1957 г.). Праца «Удзельныя, вялікакняжэцкія і царскія грошы старажытнай Русі», выдадзеная ў 1875 г., была адзначаная вялікім срэбным медалём «За вучоныя працы па археалогіі» Імператарскага археалагічнага таварыства.

Спынімся на некаторых вельмі важных для гістарычнай навукі набытках старажытных манетаў Эмерыкам Чапскім. Гэтану спрыяла сенсацыйная знаходка непадалёк Кіева – у Нежыне. Скарб быў знойдзены ў ся-

рэдзіне мая 1852 г. сынам селяніна Сяргея Борыса, які араў бацькоўскае поле паміж прадмесцем Нежына Магеркі і хутарам Бобрык. Хлопчык «...зачапіў плугам за пасудзіну, разбіў яе і ўбачыў на паверхні зямлі выпайшыя з яе грошы. Ён падабраў іх і занёс бацьку, у колькасці 179-і. Потым ён адшукаў у зямлі да дваццаці штук ад таго ж скарбу, так што ўсіх манетаў знойдзена да дзвюх соцен». Пра знаходку загаварылі: бліжэйшае начальства – пісар сельскай управы – адабраў манеты і заняўся іх распродажам мясцовым амаатарам. Чутка пра знаходку не абмінула і Ліцэй князя Безбародзкі ў Нежыне (за паркам ліцэя былі бачныя хаты Магерак), і прафесар славеснасці М. Тулаў паведаміў пра яе ва Упраўленне вучэбнай акругі ў Кіеву.

Паведамленне зрабіла ў Кіеве такое ўражанне, што па скарб адразу паскакаў сам памочнік папчыцеля М. Юзэфовіч разам з зававальнікам універсітэцкага мінц-кабінета Я. Валашынскім. Яшчэ не распрададзеныя манеты перайшлі ад пісара да Юзэфовіча. Аднак нежынскі гараднічы Пліханаў паведаміў пра знаходку чарнігаўскаму губернатару П. Гесэ, і той запатрабаваў сваю долю. Ён чакаў яе гэтак жа нецярпліва, як і кіеўскі генерал-губернатар Д. Бібікаў: абодва рыхтаваліся да падарожжа цара ў Кіев. Ім хацелася здзівіць Мікалая I рускімі старажытнасцямі.

У хуткім часе Валашынскі выдаў сваю даследчую працу «Апісанне старажытных рускіх манетаў, што належаць мінц-кабінету імператарскага ўніверсітэта Святога Уладзіміра, з ліку знойдзеных паблізу Нежына ў маі 1852 г.». Збіральнікі з цікавасцю

пазнаёміліся з кніжкаю, дзе былі змешчаныя тры табліцы малюнкаў, – і, натуральна, кінуліся на росшукі тых манетаў, што, абмінуўшы Юзэфовіча і Валашынскага, разышліся па рукамі.

Першым з пецярбургскіх нумізматаў «сярэбранікам Уладзіміра» з нежынскага скарбу завалодаў граф Э. Гутэн-Чапскі. Вядома, што ён захапляўся польскай нумізматкай. Змена «густу» адбылася пасля службовай камандзіроўкі ў Яраслаўль. Тут Гутэн-Чапскі набыў ня мала старых рускіх манетаў, у асноўным удзельных княстваў. Незабыўнае ўражанне на яго зрабіла вялікая калекцыя яраслаўскага памешчыка-нумізмата Паўла Шышкіна з усялякімі рэдкасцямі.

Уладальнік яе даў зразумець, што пры пэўнай сітуацыі можа расстацца з ёю.

Прыемна ўзрушаны ад перспектывы завалодаць каштоўным зборам, Гутэн-Чапскі вярнуўся ў Пецярбург і, на сваё здзіўленне, даведаўся пра перамену «ўлады». Цяпер яго непасрэдным начальнікам з'яўляўся Дзмітрый Бібікаў, пераведзены на пасаду міністра ўнутраных спраў з паста кіеўскага генерал-губернатора.

Гутэн-Чапскі раскажаў яму пра сваю паездку ў Яраслаўль, пра мінц-кабінет Шышкіна. Як высветлілася, міністр унутраных спраў і сам быў нумізматам. У яго калекцыі была адна з аичынных рэдкасцяў – сярэбраны «ўшакоўскі» медаль.

Выказваючы сваю прыхільнасць да таварыша па службе, Бібікаў, спрытна арудуючы адной праваю рукою (леваю згубіў пад Барадзіно), дастаў з сейфа і ўручыў Гутэн-Чапскаму падарунак.

– Што гэта? – разгубіўся той.

– Зараз самі зразумееце, – адгукнуўся міністр.

На верхнім баку манеты даволі выразна праглядваўся надпіс: «ВЛАДИМИР НА СТОЛЭ».

– «Сярэбранік Уладзіміра!» – узрушана ахнуў Гутэн-Чапскі і не менш палка працягваў: – Не-не, я не магу прыняць такі падарунак!

– Бярыце, бярыце! – паблажліва адгукнуўся Бібікаў. – Мне як кіеўскаму генерал-губернатару паднеслі некалькі добра захаваных «сярэбранікаў».

Сапраўды вялікакняжэцкі падарунак Бібікава і ў хуткім часе пасля гэтага набытая калекцыя Шышкіна зрабілі Гутэн-Чапскага перакананым збіральнікам рускіх манетаў. На ўсіх экзэмплярах, што былі ў яго зборы, Э. Гутэн-Чапскі абавязкова чаканіў «С» (пачатковую літару свайго прозвішча ў польскай транскрыпцыі – Szap-ski), а ўнутры яе фамільны знак «*» (зорачку). Такі штэмпель, канечне, атрымаў і «сярэбранік Уладзіміра».

Цяпер вядома ўсяго 179 сярэбранікаў, якія, безумоўна, паходзяць з Нежынскага скарбу: 113 належача Эрмітажу, 28 – Гістарычнаму музею Украіны, 17 – Дзяржаўнаму гістарычнаму музею Расіі і 1 – Зброевай палаце. Што тычыцца сярэбраніка, які калісьці належаў Э. Гутэн-Чапскаму, то ён знаходзіцца ў Эрмітажу, куды трапіў з Народнага камісарыята фінансаў СССР яшчэ ў 1931 г. і мае цяпер інвентарны нумар 6-174-1.

Вячаслаў АФАНАСЬЕЎ

Скарбчык

Алесь МАКРАЦОЎ

Парцэлы

Беларуская
мова...
Зялёнае лісце
на Дрэве...

Між медалёў
жыццёвых дат,
нібыта ордэн –
шэсцьдзясят...

Золата
ў абароце:
словы
Паэта...

Сэрца...
выпаўшым
птушанём
трапеча...

Дрэвы...
з якімі
ўзрасталі
побач...

Мова –
стваральніца
нязводнай
краіны...

Непрыступная цвярдзіня

Уздоўж

1. ... замкаў. Так некалі падарожнікі і госці называлі нашу Бацькаўшчыну; на жаль, шматлікія войны ператварылі большасць беларускіх замкаў у руіны. 5. Цяжкі мушкет, які страляў шротам і быў на ўзбраенні абаронцаў старажытнага Слуцка. 8. Непрыступны ... Літвы. Славутая назва, якую атрымаў сярэднявечны Слуцк за свае ўмацаванні, што лічыліся наймагутнымі ва ўсім Вялікім Княстве Літоўскім. 9. Звяно гусенічнага ланцуга трактара, танка. 11. Казіная ..., або фаркет. Спецыяльная вертыкальная падстаўка для апоры пры стральбе (напр., з мушкета ці мушкетона). 13. Механізм для пад'ёму цяжару. 14. Характэрна, прыгажосць. 16. Чатырох'ярусная ... Шчыльныя вароты, якія закрывалі галоўны ўваход на тэрыторыю сярэднявечнага слуцкага Горнага, альбо Верхняга, замка; ... была таксама і пры ўваходзе ў Дольны (Ніжні) і ў Новы (Цытадэль) замкі.

17. У Старажытнай Грэцыі і Рыме прамоўца, а таксама настаўнік красамоўства. 18. Ручай, прыток Случы, воды якога, таксама як і Случы, абмывалі замкі і рабілі іх непрыступнымі для ворагаў. 19. У сярэднявечным Слуцку гандлёва-прамысловая частка горада, звычайна па-за гарадской сцяной. 20. Геаметрычнае цэла. 22. Летапісная назва Слуцка; упершыню ўпамінаецца ў «Аповесці мінулых гадоў» пад 1116 г. 25. Харугва, альбо ...; свой ... меў кожны случкі полк і сотня. 27. Высокае і вузкае архітэктурнае збудаванне; ... з гадзіннікам упрыгожвала ўваход у Верхні замак. 28. «У табар прыходзяць ашмянцы – на плячах доўгія дзіды, // З шаблямі слонімцы валяць і меткія ... з Ліды». З паэмы А. Міцкевіча «Мешка, князь Наваградка». 29. «... сярэднявечкаў'я»; так некалі сучаснікі называлі прыгожы Мірскі замак. 30. Назва завостранага, убітага ў зямлю колля на подступах да ўмацавання (састар.).

Упоперак

1. Назва масіўнага бярвенна, якое скідвалася са спецыяльных прыстасаванняў са случкіх замкавых сценаў на атакуючага праціўніка. 2. Зварот у суд. 3. Без прыкмет не будзе хлеба на ... (прык.). 4. Не толькі ... – і колас ворага коле (прык.). 5. Стужка, шнурок у газавай лампе або свечцы. 6. Адзін з прынятых у інтэрнэце спосабаў кантролю над дзеяннямі карыстальнікаў. 7. Акружэнне войскамі ўмацаванага пункта з мэтай яго захопу; сярэднявечны Слуцк неаднаразова падаргаўся ... і крымскімі татарамі, і войскамі рускага ваяводы А. Трубяцкога, але горад ні разу не быў узяты. 10. Княгіня ... Апелькавіч; імя мужнай жанчыны, беларускай Жаны д'Арк, якая праславілася як арганізатар абароны Слуцка ад шматлікіх ворагаў. 12. Ваеннае фарміраванне, якое было самым буйным у Слуцку ў параўнанні з іншымі гарадамі Вялікага Княства Літоўскага, і складалася з чатырох палкоў. 15. Сукупнасць строга акрэсленых дзеянняў, якімі суправаджаецца выкананне бытавых традыцый. 16. Тое, што і бабоўнік. 19. Частка зброі – рэмень, працягнуты ад адной аглоблі да другой. 21. Кум – не ..., воцат – не гарэлка (прык.). 22. Трэба розумам надтачыць, дзе ... не возьме (прык.). 23. У Вялікім Княстве Літоўскім грашовы аброк. 24. Заклік да чаго-небудзь. 26. У конным спорце – прабег каня на кароткую дыстанцыю. 27. Сын стараецца, а бацька ў ... пасміхаецца (прык.).

Склаў
Лявон ЦЕЛЕШ

Малыя дзеткі – вялікія бедкі...

Супрацоўнікі Міністэрства па надзвычайных сітуацыях чарговы раз нагадваюць пра неабходнасць быць асцярожнымі з агнём. Асабліва ўважлівымі трэба быць з дзецьмі, бо ў пажарах, што адбываюцца з іх удзелам, вельмі часта вінаватыя дарослыя. Так, сёлет па пад час пажару ўжо пацярпела адно дзіця.

Звычайна трагічныя падзеі развіваюцца па вельмі падобным сцэнары: дзіця застаецца дома адно, дзверы зачыненыя (то бок, у выпадку чаго выйсці малое не зможна). Але ся-

дзець спакойна дзіця наўрад ці будзе, яму ж цікава даследаваць дом, тым больш што побач няма дарослых з іх заўсёдным «не лезь!» і «не чапай!». Часам у рукі малым «даследчыкам» трапляюцца запалкі, якія часта ляжаць навідавоку, і здараецца трагедыя. Каб гэтага не адбылося, бацькам заўсёды трэба быць напачатку і не забываць пра магчымыя наступствы дзіцячых свавольстваў.

Вера БУДЗІНАВІЧУС,
інспектар ЦРАНС, г. Мінск

Разалія АЛЕКСАНДРОВІЧ

(Працяг. Пачатак у №№ 4–8)

З цягам часу пабудаваны з новых бярвенняў хлэў быў і большым па памеры, і больш трывалым. Пасля шкадавалі, што не будавалі новы дом. Напэўна, баяліся, што не хопіць грошай. Але як бы там ні было, і ў нашым не зусім «прэзентабельным» доме добра летавалася ўнукам і жылося яго гаспадарам. «Татава хата ўсім багата», «Дарагая тая хатка, дзе радзіла мяне матка» – гэта абсалютна датычыла трох дочак і нас, дзядулевых і бабуліных унукаў і ўнучак, калі мы летам жылі ў пабудаванай хаце-пяцісценцы, вакол якой былі сад і агарод, зусім недалёка поплаў і лес.

Тут святкавалі і вяселле маіх бацькоў. Акрамя таго ў нашую сядзібу здзейснілі вясельнае падарожжа і правялі частку свайго «мядовага месяца» родная сястра майго таты Мяр'ема-Эмма і яе муж Ісмаіл Лебядзь. Улетку 1967 г. маладых запрасіла з Наваградка ў Іванава мая мама. Спалі яны ў новым хляве на сене на гарышчы, хадзілі ў лес па ягады і грыбы. Да ўсяго гэтага сталі ўдзельнікамі адной з найважнейшых падзеяў лета – маёўкі. Уражанні іванаўскае падарожжа пакінула ў іх вельмі добрыя.

Мы адпачывалі ў вёсцы кожнае лета, набіраліся моцы ад сонца, свежага паветра, бегаючы басаною пасля дожджычка. Усё, што было вакол, было на карысць нашаму здароўю, нашым уражаннем.

Яна была цярплівай

Галоўны пастулат усіх рэлігій – чалавек павінен быць цярплівым. Бабуля ўмела цярпець. Рабіла гэта проста і звычайна, хоць часам патрабавалася ёй вялікая ўнутраная моц. Словы святога пісання вучаць чалавека не паддавацца адчаю, пераадолюваць нягоды, што сустракаюцца на жыццёвым шляху: «Поистине мы вас испытываем и долей страха, и голодом, убытками в добре, потерей жизни (тех, кто дорог), потерями плодов (труда)». У перакладзе з арабскага на рускую мову словы аднаго з аятаў Карана і хадзіса гучаць: «Поистине Аллах вместе с терпящими». «Счастливей человек – тот человек, который остался в стороне от смут, и тот, кто будучи в горести, проявлял терпение».

Я ніколі не чула ад бабулі стогнаў. Не бачыла, каб мая бабуля плакала. Але калі плакаў нехта, яна вельмі перажывала. Так было, калі на нас звалілася гора: у 53 гады памёр мой магутны тата. 28-29 лютага і 1 сакавіка 1982 года, калі на нашай Наваградчыне яшчэ ўсё было замеценае снегам, мы развітваліся з ім назаўсёды. Я не магла спыніць слёзы. Бабуля папрасіла маму: «Ліля, скажы Розе, каб не плакала».

Ліля Карыцкая са стрыечнай сястрой Соняй.
Клецк, двор Александровічаў

(Працяг на стар. 8)

(Працяг. Пачатак на стар. 7)

Чаму яна так прасіла? Можна таму, што, адчуваючы мае слёзы і боль, яна сама магла не вытрымаць: не толькі заплакаць – ёй, напэўна, вельмі балела ў душы. А, магчыма, яна ўзгадала і свайго тату, якога не стала 4 сакавіка 1956 года, калі Іванава было да стрэх замеценае снегам...

Бабуля ў сваіх перажываннях старалася быць стрыманай. Памятаю, як пасля доўгага лета – нашыя мамы мелі настаўніцкія адпачыныкі – мы пакідалі Іванава. Усе выходзілі з хаты. І тыя, хто яшчэ заставаўся, і тыя, хто ад'язджаў. Жаданне правесці, памахаць рукой да новай сустрэчы ішло ад сэрца і з'яўлялася без усялякага прымусу – гэтыя летнія тыдні і месяцы вельмі збліжэлі нас. Мы ўсе разам ішлі па сцежцы, неслі чамадан і яшчэ нешта з паклажы, пасля спыняліся недалёка ад брамкі, абдымаліся, цалавалі бабулю, і яе дачка, якая з дзецьмі ад'язджала, не магла стрымліваць слёзы – заўсёды яны каціліся па твары, сумна станавілася і малым. Бабуля, калі развіталася з намі, застаючыся ў сваёй хатцы адна, старалася не паказваць свае пачуцці.

Пакуль быў жывы дзядуля, ён сустракаў і праводзіў нас да шашы «на возе». Свайго каня дзед у час калектывізацыі здаў у калгас, а пры неабходнасці браў вольнага ў калгаснай стайні, якая была зусім блізка, у былым гумне нашых суседзяў Роўбаў, а конюхам быў сусед і сябра Сасіновіч. Калі мы ехалі з Наваградка праз Нясвіж, дзе перасаджваліся на аўтобус да Клецка, і яшчэ ў Лані, падрыхтаваўшыся да выхаду з аўтобуса, пасля таго, як ён з'язджаў з гары, шукалі вачыма наперадзе сваіх. Спыніўшы каня на ўскрайку шашы ў Пукелеўшчыне, седзячы на возе, дзядуля і нехта з унукаў «выглядалі» аўтобус. Калі з Клецка сустракалі цягнік, на якім з Іванава-Палескага прыязджала з сям'ёй цёця Аля, тады конь патрэбен быў асабліва – ад Клецка да Іванава хоць і праз лес, але кіламетраў 10. Дзядулі не стала, і яго замяніў старэйшы ўнук Лёнік на купленым дзедом ровары.

Бабуліны ўнукі Лёнік і Мішка. Лета 1956 г.

І ўсё ж такі лета заканчвалася. Бабуля праводзіла нас да брамы, спынялася і стаяла, пазіраючы, як аддаляюцца падрослыя за лета ўнукі. Наколькі сумавала яна, як доўга стаяла – мы ўжо не бачылі. Праз некалькі двароў быў паварот, за якім знікала наша сядзіба...

Доўгажыхарства як дасягненне

Калі мая дачка была ў раннім узросце, мой адпачынак па доглядзе за дзіцем праводзілі ў Наваградку, маючы падтрымку ад мамы і брата. Прывезлі на чарговую зіму і бабулю. Наш з дачкой пакой з бабулінай спальняй раздзяляла сцяна і праём для дзвярэй, які пры неабходнасці занавешвалі – у дзвярах не было патрэбы. Так мы жылі побач, жанчыны аднаго роду: бабуля, мама, і мая маленькая дачушка Анжэлін. Адночы вечарам бабуля са свайго ложка папрасіла паклікаць маму. Калі мама падышла, то я пачула, як бабуля спакойным голасам сказала: «Ліля, напэўна, я паміраю». Мама, пасля невялікай разгубленасці, хутка сабралася і пачала пытаць, што баліць. Высветліла, што бабулі надобра. Мама вызваліла яе ад адзення (у некалькіх кофтах ляжала на ложку, які стаяў блізка ад напаленай печы), пасадзіла, паклаўшы пад спіну вялікую падушку, дала папіць і даволі хутка ўсё было добра. Бабуля пражыла яшчэ амаль дзевяць гадоў...

(Заканчэнне ў наступным нумары)

Сакавік

5 – Сцяцко Павел Уладзіміравіч (1930, Зэльвенскі р-н), мовазнаўца – 85 гадоў з дня нараджэння.

6 – «Бацькаўшчына» (Мінск; 1990), згуртаванне беларусаў свету – 25 гадоў з часу заснавання.

6 – Пуласкі Казімір (1745, Польшча – 1779), ваенны і дзяржаўны дзеяч Рэчы Паспалітай, найбольш аўтарытэты дзеяч Барскай канфедэрацыі, генерал, ганаровы грамадзянін ЗША (2009) – 270 гадоў з дня нараджэння.

7 – Раічык Васіль Пятровіч (1950, Шклоўскі р-н), кампазітар, піяніст, заснавальнік і кіраўнік ансамбля «Верасы», народны артыст Беларусі, заслужаны артыст БССР, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1980) – 65 гадоў з дня нараджэння.

8 – Пархута Яраслаў Сільвестравіч (1930, Івацэвіцкі р-н – 1996), пісьменнік, краязнаўца, журналіст, падарожнік, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя К. Каліноўскага (1992) – 85 гадоў з дня нараджэння.

9 – Ніжнікава Тамара Мікалаеўна (1925, Расія), оперная спявачка, педагог, народная артыстка Беларусі і СССР, кавалер ордэнаў Айчыны III ступені, Дружбы народаў, Ф. Скарыны – 90 гадоў з дня нараджэння.

9 – Савіцкі Уладзімір Канстанцінавіч (1960, Баранавічы), рэжысёр, акцёр – 55 гадоў з дня нараджэння.

10 – Даманаў Аляксандр Васільевіч (1940, Расія), жывапісец, аўтар пейзажаў – 75 гадоў з дня нараджэння.

10 – «Казьянскі», ландшафтны заказнік рэспубліканскага значэння (Полацкі і Шумілінскі р-ны) – 55 гадоў з часу стварэння.

10 – Кірылаў Мікалай Сцяпанавіч (1930, Расія), мастак, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 85 гадоў з дня нараджэння.

10 – Лебедзева Валянціна Міхайлаўна (1955, Гомель), вучоны-гісторык, аўтар працаў па гісторыі Беларусі XX ст., гісторыі беларускага нацыянальна-вызваленчага руху, вывучае жыццё і творчасць гісторыка і фалькларыста М.В. Доўнар-Запольскага – 60 гадоў з дня нараджэння.

10 – Марачкін Аляксей Антонавіч (1940, Чарыкаўскі р-н), жывапісец, які працуе ў станковым жывапісе ў жанрах фігуратыўнай кампазіцыі, пейзажа, партрэта і графіцы, педагог – 75 гадоў з дня нараджэння.

10 – Марціновіч Аркадзь Нічыпаравіч (1920, Глускі р-н – 2009), пісьменнік, заслужаны работнік культуры Беларусі (1980) – 95 гадоў з дня нараджэння.

10 – Рэспубліканская навуковая медыцынская бібліятэка (Мінск; 1940), дзяржаўная ўстанова, цэнтр бібліятэчна-бібліяграфічнага і інфармацыйнага абслугоўвання спецыялістаў у галіне медыцыны і аховы здароўя ў Рэспубліцы Беларусь – 75 гадоў з часу стварэння.

11 – Анастасевіч Васіль Рыгоравіч (1775, Украіна – 1845), расійскі бібліяграф, кнігазнаўца, перакладчык, выдавец, які зрабіў пераклад і навуковае выданне Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 г. – 240 гадоў з дня нараджэння.

11 – Волкаў Анатоль Мікалаевіч (1960, Мінск), мастак дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва, скульптар – 55 гадоў з дня нараджэння.

11 – Міхась Сеўрук (Міхаіл Канстанцінавіч; 1905, Польшча – 1979), мастак, аўтар працаў у станковым жывапісе і графіцы – 110 гадоў з дня нараджэння.

12 – Калечыц Алена Генадзёўна (1940, Расія), вучоны-археолог, палеагеограф, якая вывучае палеаліт, мезаліт, неаліт, бронзавы век, распрацоўвае канцэпцыю першапачатковага засялення тэрыторыі Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

12 – Кір'янаў Леанід Георгіевіч (1940, Гомель), жывапісец, мастак дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва – 75 гадоў з дня нараджэння.

12 – Чарняўскі Ігар Мядфодзевіч (1955, Чарчэрска), археолог архітэктуры, культурны дзеяч, спецыяліст у галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі – 60 гадоў з дня нараджэння.

13 – Бадун дэ Куртэнэ Іван (Ян Ігнацы Няцыслаў) Аляксандравіч (1845, Польшча – 1929), расійскі і польскі мовазнаўца і педагог, які даследаваў пытанні беларускай мовы, запісаў і друкаваў беларускія народныя песні, акадэмік Кракаўскай АН, член-карэспандэнт Пецябургскай АН – 170 гадоў з дня нараджэння.

13 – Мастацкі музей г. Брэста (Брэст; 2000), філіял Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея – 15 гадоў з часу заснавання (адкрыты 17.05.2002).

13 – Юрась Пацюпа (Юры Віктаравіч; 1965, Полацк), паэт, празаік, крытык, перакладчык – 50 гадоў з дня нараджэння.

13 – Савіч Аляксандр Антонавіч (1890, Ваўкавыскі р-н – 1957), вучоны-гісторык, які займаўся даследаваннем сацыяльна-эканамічнага развіцця Расіі ў Сярэдняй вякі, вывучаў узаемаадносіны Расіі з Польшчай і Літвой у XV – XVII стст., гісторыю асветы і грамадска-палітычнай думкі ў краінах Усходняй Еўропы ў XVI – XIX стст. – 125 гадоў з дня нараджэння.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НАРОДНАЯ ПАЭТЫЧНАЯ ТВОРЧАСЦЬ (працяг артыкула). У прыказках эпохі феадалізму паказвалася бяспраўнае становішча прыгонных сялянцаў, здэкаі з боку паноў і прыганяных.

Эксплуататарскую сутнасць царызму выкрывалі прыказкі эпохі капіталізму. Многія прыказкі прысвечаныя сям'і, выхаванню моладзі, паказу стасункаў у грамадстве. Адлюстраваны прыказкі і канкрэтныя гістарычныя падзеі, духоўную веліч працоўных, іх здольнасць па-філасофску асэнсоўваць рэчаіснасць пры дапамозе мастацкіх вобразаў.

Да прыказак блізкія па структуры і вобразнасці **загадкі**. Сфера асэнсавання жыцця ў іх таксама вялікая: прырода і яе з'явы, чалавек, гаспадарка, матэрыяльная культура, сямейны і грамадскі побыт. Вялікую цікавасць уяўляюць трапныя выразы, **віншаванні, тосты, праклёны, зычэнні і інш. выслоўі і крылатыя выразы**.

Значную эстэтычна-выхаваўчую ролю адыгрывае **дзіцячы фальклор**: калыханкі, забавляючыя дзіцячыя песенькі, заклічкі, дражнілкі, лічылкі, гульні. З маленства творы гэтых жанраў уваходзяць у духоўнае

жыццё дзяцей, фармуюць іх мастацкі густ, даюць уяўленне аб навакольнай рэчаіснасці, вучаць спасыціцца дабро і зло. Калыханкі і забавляючыя дзіцячыя песенькі з жывёльным светам, меладычна-тужлівымі спевамі заспакойваюць немаўлятаў, навяваюць спакой і сон. У дзіцячых песнях вобразы жывёлаў і птушак пераніфікуюцца, атаясамліваюцца з чалавечымі, асэнсоўваюцца паэтычнымі сродкамі і далучаюць малых да мастацтва. З абрадавай паэзіі перайшлі ў дзіцячы фальклор заклічкі, што спяваюцца дзецьмі, каб выклікаць або спыніць дождж і інш. з'явы прыроды і грамадства. Сатырычна-гумарыстычны характар маюць дражнілкі, якімі дзеці карыстаюцца пад час спрэчак або з мэтай высмеяць каго-небудзь. Надзвычай разнастайны гульнівы фальклор: лічылкі, прыгаворкі, вершы або песні, што арганічна ўваходзяць у гульні. Гульні садзейнічаюць фізічнаму і разумовому развіццю дзіцяці, развіваюць кемлівасць, прывучаюць да сяброўства і ўзаемнай вырукі. Паэтыка дзіцячых фальклорных твораў, іх эмацыйная выразнасць адчуваўна ўплываюць на ўспрыняцце дзіцем вобразнасці песень і вершаў.

(Заканчэнне будзе)